

Деякі підходи до оцінки та страхуванню ризиків

Гострик О.М., Бондаренко П.В.

Кафедра Економічної Кібернетики

У зв'язку з тим, що курси абсолютно усіх валют, у тому числі і резервної валюти - долара США, підвержені періодичним коливанням внаслідок різних об'єктивних і суб'єктивних причин, практика міжнародних економічних відношень зробила підходи до вибору стратегії захисту від валютних ризиків. Сутність цих підходів заключається у тому, що:

1. Приймаються рішення про необхідність спеціальних мір по страхуванню валютних ризиків
2. Виділяється частина внешнеготоргового контракта чи кредитного угоди - відкрита позиція - яка буде страхуватися
3. Вибирається конкретний спосіб та метод страхування ризику.

В міжнародній практиці застосовуються три основні способи страхування ризиків:

1. Одностороння дія одного з партнерів
2. Операції страхових компаній, банківські та правительственні гарантії
3. Взаємна домовленість учасників сделки.

На вибор конкретного метода страхування ризику впливають такі фактори, як:

- особливості економічних і політичних відношень з країною-контрагентом сделки
- конкурентноспроможність товару
- платіжеспроможність контрагента сделки
- діючі валютні та кредитно-фінансові обмеження у цій країні
- строк покриття ризику
- наявність додаткових умов здійснення сделки
- перспективи змінення валютного курсу чи процентних ставок на ринку.

Світова практика страхування валютних і кредитних ризиків відражає происходившие змінення в світовій економіці та валютній системі в цілому. Найпростішим і першим методом страхування валютних ризиків являлись захисні угоди.

Валютна угода - умова в міжнародному контракті, угодою якої передбачено перегляд сумми платежу пропорційно зміні курсу валюти угоди з метою страхування валютного або кредитного ризику експортера або кредитора. Найбільш поширена форма валютної угоди - невідповідність курсу валюти ціни та валюти платежу. При цьому експортер або кредитор зацікавлений в тому, щоб в якості валюти ціни вибиралась найбільш стабільна валюта або валюта, підвищення курсу якої прогнозується, т.к. при виробстві платежу підрахунок сумми платежу виробляється пропорційно курсу валюти ціни.

Отсюда следует, что в условиях нестабильности плавающих валютных курсов, этот метод страхування валютних ризиків являється неефективним. Аналогічний висновок можна поширити на іншу форму валютної угоди - коли валюта ціни та валюта платежу збігаються, а сума платежу ставиться в залежність від більш стабільної валюти угоди (це активно використовується зараз в Україні).

Для зменшення ризику падіння курсу валюти ціни на практиці отримали поширення мультивалютні угоди.

Мультивалютна угода - умова в міжнародному контракті, угодою якої передбачено перегляд сумми платежу пропорційно зміні курсу кошика валют, заздалегідь вибраних за згодою сторін. Мультивалютна угода має переваги перед одновалютною:

во-первых, валютна кошик, як метод вимірювання середньзваженого курсу валют, зменшує ризик різкого змінення сумми платежу;

во-вторых, вона в найбільшій ступені відповідає інтересам контрагентів сделки з точки зору валютного ризику, т.к. включає валюти різної стабільності.

Вместе с тем к недостатком мультивалютной угоди можна віднести складність формулювання угоди в контракті в залежності від способу розрахунку курсових втрат, неточність якої призводить до різної трактування умов угоди сторонами. Другим недостатком мультивалютної угоди являється складність вибору базисної кошика валют.

Після скасування золотого-девизного стандарту та режиму фіксованих паритетів та курсів та переходу до Ямайської валютної системи та плаваючих валютних курсів міжнародні

валютные единицы приравнены к определенной валютной корзине. Существует несколько видов валютных корзин. Они различаются составом валют:

1. Симметричная корзина - в ней валюты наделены одинаковыми удельными весами.
2. Ассиметричная корзина - в ней валюты наделены разными удельными весами.
3. Стандартная корзина - валюты зафиксированы на определенный период применения валютной единицы в качестве валюты оговорки.
4. Регулируемая корзина - валюты меняются в зависимости от рыночных факторов.

К настоящему времени валютные оговорки, как метод страхования валютных рисков экспортеров и кредиторов, в основном на практике перестали применяться. Вместо них с начала 70-х годов стали применяться современные методы страхования: валютные опционы, форвардные валютные сделки, валютные фьючерсы, межбанковские операции "своп".

Суммируя все вышесказанное возможны несколько схем хеджирования.

1. Хеджирование риска экспортера.

- а) Экспортер заключает со своим банком форвардный контракт на продажу долларов сроком на 1 месяц, рассчитывая на повышение курса марки относительно доллара.
- б) экспортер покупает на валютной бирже фьючерсные контракты на поставку долларов сроком на 1 месяц на сумму товарного контракта.

2. Хеджирование риска банка экспортера.

- а) банк экспортера, заключивший контракт со своим клиентом на покупку долларов по курсу-форвард с исполнением через месяц, одновременно покупает на бирже фьючерсы на поставку долларов сроком на месяц.
- б) банк экспортера заключает сделку "своп" с другим банком, по условиям которой продает ему доллары за марки на условиях наличной сделки и покупает доллары со сроком исполнения через месяц.

3) Хеджирование риска импортера.

Импортер, ожидающий повышения курса марки, находится в выигрышном положении, т.к. в этом случае для оплаты контракта ему потребуется меньше долларов. Но динамика валютного курса может быть и другой. Чтобы застраховать себя от роста курса доллара относительно марки:

- а) импортер покупает на валютной бирже фьючерсные контракты на сумму сделки в марках на поставку долларов за марки с исполнением через месяц.
- б) заключает со своим банком форвардный контракт на покупку марок с отсрочкой исполнения через месяц.

4. Хеджирование риска банка-импортера.

Банк импортера рискует при заключении форвардного контракта со своим клиентом. В случае повышения курса доллара относительно марки. С его стороны возможны следующие действия:

- а) одновременно с заключением форвардной сделки на продажу марок, банк покупает на валютной бирже фьючерсы на покупку марок на сумму форвардного контракта с той же датой исполнения, что и дата исполнения форвардной сделки.

- б) банк проводит операцию "своп" согласно которой: продает марки за доллары по "spot"-курсу и одновременно покупает марки на условиях срочной сделки с поставкой через месяц.

Таким образом, теоретически все участники сделки имеют возможность застраховать свои валютные риски и даже получить дополнительную прибыль в случае благоприятной для них динамики валютного курса. В условиях плавающих валютных курсов фьючерсные котировки валют подвержены значительным и часто непредсказуемым изменениям, что делает задачу правильного прогнозирования валютного курса трудно разрешимой в принципе. Качественный прорыв в решении задачи прогнозирования валютного курса может быть достигнут в результате использования теории самоорганизующихся систем и методов хаотической динамики. Эти сравнительно молодые разделы математики уже успели зарекомендовать себя в биологии, метеорологии, управлении объектами в противодействующей среде и т.п. Косвенным признаком высокой эффективности этих методов может служить то, что многие прикладные работы по ним не придают огласке.